

Хоменська І.В.,
канд. філолог. наук,
докторант кафедри міжнародної економіки,
Іващук О.В.,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

БАЗОВІ КОНЦЕПТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Khomenska I.V.,
cand.sc.(philological),
doctoral candidate at the department of international economics,
Ivashchuk O.V.,
applicant for higher education PhD degree,
West Ukrainian National University, Ternopil

BASIC CONCEPTS OF PUBLIC DIPLOMACY

Постановка проблеми. Під впливом глобальних трансформацій у світі зазнають змін як економічні процеси, так і система міжнародних відносин. Серед причин цих змін можемо назвати наступні: стрімка поява нових гравців на геополітичній карті світу, які, володіючи значними ресурсами, зокрема й людськими, почали диктувати свої умови іншим акторам (наприклад, Китай, який ніхто серйозно не сприймав як лідера в середині ХХ ст.); політичні кризи, які відбуваються в багатьох країнах; зростання військової потужності країн та безпрецедентне нарощування озброєння з часів Холодної війни; зміна сфери впливу дипломатії, зростає роль технологій та інформації у міжнародних відносинах і формування так званої цифрової дипломатії та ін.

Відповідно, сучасна дипломатія набуває нових рис, змінюються її форми та методи ведення, спосіб подачі інформації про свої наміри або неприйняття певних явищ, незважаючи на обов'язковість дотримання протокольних вимог. Тому з'являються такі її гібридні форми, як «брошкова дипломатія», «шкарпеткова дипломатія» тощо. Все частіше спостерігається відхід від застосування інструментів класичної дипломатії у міжнародних відносинах, а акценти зміщуються у сферу публічної дипломатії, «м'яку» силу, яку все частіше визнають більш дієвою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика публічної дипломатії отримала належне висвітлення у працях таких зарубіжних фахівців, як: Е. Гулліон, Н. Каллу, М. Леонард, Дж. Най, Я. Меліссен, Н. Сноу та ін. Серед представників українських науковців питання публічної дипломатії та її основні напрямки досліджують С. Гуцал, Ю. Константинова, О. Литвиненко, І. Матяш, Є. Макаренко, О. Розумна, Г. Почепцов, О. Семченко, О. Сліпченко, А. Тертична, Н. Сербіна, Я. Турчин, К. Фліссак, В. Ціватий та ін. Проте, реалії сьогодення вимагають прискіпливого розгляду унікальних рис та нових форм сучасної публічної дипломатії, методів її ведення в інформаційну епоху.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення базових концептів формування публічної дипломатії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своєму історичному розвитку дипломатія пройшла тривалий період становлення, вона стала об'єктивною необхідністю під час формування держави як інституту та встановлення відносин з іншими територіальними утвореннями, які також тоді перебували на початку свого формування. Дослідники знаходять основи дипломатії ще в часи Стародавньої Греції, коли потрібно було узгоджувати інтереси грецьких міст-держав, хоча тоді дипломатія в загальних рисах нагадувала сучасну дипломатію. Дипломатію в Стародавньому Римі використовували недостатньо в управлінні державою, а переважно з юридичною і комерційною метою. Так, «торгові відносини всередині провінцій підтримувалися дипломатичними засобами. Римляни не дуже цінували практику дипломатії з адміністративною метою. Натомість, вони інвестували значні кошти у свій військовий потенціал і були відомі своїм військовим досвідом» [1]. Водночас, трансформація держави та її функцій стали причиною того, що, на думку дослідників, «сучасна дипломатія виникла в італійських містах-державах і поширилася в Європі в епоху Відродження», охоплюючи політичні, економічні та культурні елементи [2].

Через століття світ знову повернувся до розуміння, що лише за допомогою інструментів класичної дипломатії, винятково зусиллями держави, без залучення суспільства, громадських організацій та міжнародних організацій неможливо вирішити питання формування ефективною зовнішньої політики,

створення бренду країни у глобальному середовищі, для країн, що розвиваються, ускладнюється можливість маневрувати в геополітичному та геоекономічному просторі. Дипломатичне середовище у XXI ст. характеризується такими особливостями: зростання кількості міжнародних суб'єктів, зокрема ІКТ та соціальних медіа, формування громадянського суспільства; формування нового порядку денного забезпечення міжнародної безпеки, яка охоплює нові для міжнародної безпеки сфери, наприклад, питання зміни клімату глобальної епідемії; повернення геополітичних інтересів до боротьби за владу, ресурси, території; вплив фінансових криз на розвиток міжнародних відносин; послаблення ролі багатосторонніх інститутів у міжнародних відносинах, коли помітною є фрагментація правил і норм в міжнародних торговельних відносинах і міжнародній політиці [3].

Тому погоджуємося з думкою, що «дипломатія в інформаційну епоху охоплює ширші сфери економічних, соціальних, культурних, екологічних, наукових, правових і традиційних політичних і військових факторів» [4], а публічна дипломатія стає основним елементом нової дипломатії, де узгоджуються інтереси великої кількості акторів глобальної політики. За допомогою її інструментів країни стають впізнаваними, змінюється їх репутація, і важливу роль відіграють не лише уряди, а й громадськість та недержавні організації, які позбавлені статусу володіння інформацією, яка не підлягає розголошенню. Таким чином, справедливо вважати дипломатію мистецтвом, яке допомагає країнам залучити на свій бік більше людей та знайти друзів для захисту своїх інтересів в глобалізованому світі [5].

Термін «публічна дипломатія» (*public diplomacy*) часто використовується в дипломатичній практиці сьогодні, однак це має досить несистемний характер через термінологічну плутанину, ототожнення понять публічна та культурна дипломатія, відсутність чіткої класифікації її складників. У зовнішньополітичних відомствах багатьох держав є стратегії та програми публічної дипломатії, у дипломатичних місіях – відповідні фахівці або й відділи, які відповідають за ці напрямки. В офіційних зовнішньополітичних документах або в публічних виступах, заявах політиків і представників дипломатичних служб є часті згадки про важливість розвитку цього нового напрямку дипломатії.

Водночас, на думку дослідників, цей термін уперше у сучасний науковий обіг ввів у 1965 р. Едмунд Галліон (*Edmund Gullion*), декан Школи права та дипломатії ім. Флетчера при Університеті Тафтса в США, Посол США у Демократичній Республіці Конго у 1961–1964 рр., з огляду на заснування Центру публічної дипломатії ім. Едварда Р. Мерроу. А предметом публічної дипломатії є «вплив громадської думки на становлення й реалізацію зовнішньої політики» [6]. Посилаючись на дослідження Е. Галліона, британський дослідник Ніколас Дж. Калл (*Nicholas J. Cull*) наголошує на зміцненні ролі публічної дипломатії як методу, яким послуговуються, зокрема, уряди, щоби за допомогою взаємодії з іншими суспільствами відстояти власні інтереси в міжнародній політиці. Досліджуючи висвітлення терміну «публічна дипломатія» в інформаційному просторі, дослідник вказує [6] на його використання (правда, не в такому сенсі як ми зараз розуміємо публічну дипломатію, а більше як «відкриту дипломатію») ще у другій половині XIX ст., наприклад, у лондонській газеті *Times* у січні 1856 року, у січні 1871 р. у *New York Times* цю фразу використав конгресмен Семюель С., згодом *New York Times* використав цю фразу у 1916 р. і 1917 р., причому в останньому випадку мова йшла саме про появу нової дипломатії. Згодом були неодноразові спроби підтримати цю політику або спростувувати її як ту ж саму стару дипломатію, яка маскується під нову назву.

Однак, на думку нідерландського науковця Гельмера Хельмерса (*Helmer Helmers*), таку позицію про початок розвитку публічної дипломатії з введення цього терміну Едмундом Галліоном або з часів Холодної війни слід вважати надто спрощеною, бо історія публічної дипломатії є набагато довшою, і дослідник повертається до початку XVII ст. [7], коли церемоніальні появи послів у тогочасній Європі мали великий вплив на аудиторію і супроводжувалися професійною демонстрацією їх намірів, яку він пов'язує із акторською майстерністю – донести інформацію і справити враження. Уже в той час спостерігаємо і роль інформації та комунікацій у дипломатії, коли про анонс послів чи інших іноземних представників робили оголошення, друкувалися гравюри. Говорячи про голландську дипломатію та її зародження, автор доводить багато аргументів та історичних фактів на користь того, що саме «голландці були одними з перших, хто розробив те, що ми можемо назвати інституціоналізованою публічною дипломатією» [7].

Про тривале історичне минуле публічної дипломатії йде мова і в праці [8], причому її виникнення припадає на XII ст. Тоді публічна дипломатія мала яскраво виражений характер пропаганди, спрямований на підняття власного іміджу та подачу супротивника в негативному світлі, а зараз її методи стали більш витонченими, а от мета та сама – вплинути на громадську думку в іншій країні, щоби зміцнити позиції своєї країни у зовнішній політиці.

У своїх дослідженнях науковець Ніколас Дж. Калл розкриває таксономію компонентів публічної дипломатії, серед яких робить акцент на: (1) слухання, (2) адвокація, (3) культурна дипломатія, (4) обмін і (5) міжнародне мовлення [9]. Нова практика публічної дипломатії має значні відмінності від так званої «старої» дипломатії, зокрема, у праці [9] зазначаються такі: крім держави, з'являються нові міжнародні актори – це недержавні (громадські) організації; технічний прогрес і інформатизація змінили джерела поширення інформації – раніше це були короткохвильове радіо, газети, стаціонарні

телефони, то тепер це супутникове телебачення, інтернет, мобільні телефони і можливість отримання новин в реальному часі; зміна медійного середовища – розмиваються кордони між внутрішнім середовищем новин і міжнародним; змінюються підходи до подання інформації – вона еволюціонує від політичної пропаганди та теорії пропаганди до брендингу та теорії мереж; відбувається термінологічний перехід від «міжнародний імідж» та «престиж» до «м'яка сила» та «бренд нації»; структурна зміна ролей основних акторів – від «зверху-вниз» до горизонтальної взаємодії із іноземною аудиторією та трансформація відносин – від цільового обміну повідомленнями до побудови відносин; при цьому мета обидвох видів дипломатії залишається та ж – управління міжнародним середовищем.

Водночас складно відрізнити термін «публічна дипломатія» від інших подібних або споріднених процесів та діяльності, з якими ми можемо зіткнутися в сучасній міжнародній політичній практиці держав, котрі часто неправильно чи помилково ототожнюються з публічною дипломатією, зокрема поняття «культурна дипломатія», «м'яка сила», «пропаганда», «міжнародна комунікація» тощо. Хоча публічна дипломатія і брендинг не завжди ототожнюються дослідниками. Науковий співробітник Нідерландського інституту міжнародних відносин Шон Ріордан (Shaun Riordan), який має великий досвід щодо розробки дипломатичних стратегій та співпрацював на рівні консультування урядів та компаній, зазначає про зміну підходів до брендингу, бо «підхід до національного брендингу постійно коливається між надто спрощеними та непереконливими твердженнями та м'якістю в усіх країнах (а також містах і регіонах), які намагаються представити себе як поєднання інновацій і традицій» [10], але, водночас, стверджує, що публічна дипломатія все більше зосереджується на цінностях та ідеях, де не існує єдиних рівень та стандартно правильних маркетингових інструментів.

Потепління у міжнародних відносинах на початку 90-х рр. XX ст. сприяло змінам в підходах до публічної дипломатії, її адаптації до реалій глобалізованого світу, формуванню концепції «м'якої» та «розумної» сили (smart power). Британський дослідник Марк Леонард (Mark Leonard) зазначав, що «підґрунтям для публічної дипломатії є тлумачення іміджу чи репутації держави як суспільного добробуту, що може й покращити, і погіршити умови оточення для діяльності індивідуума; робота над іміджем завжди має зворотний вплив – питання в тому, яким він буде: позитивним чи негативним» [11]. У своїй праці учений аргументує, що потрібне фундаментальне перебалансування дипломатичного представництва країни і «дипломатичним інституціям потрібно вийти за межі старої моделі створення кількох нових підрозділів і найму кількох додаткових співробітників із недержавних організацій» [11]. Тому публічна дипломатія виступає як тривалий процес побудови відносин та включає «розуміння потреб інших країн, культур і народів; донесення нашої позиції; виправлення неправильного сприйняття; пошук сфери, де ми можемо знайти спільну справу. Різниця між публічною та традиційною дипломатією полягає в тому, що публічна дипломатія залучає набагато ширшу групу людей з обох сторін, а також ширший набір інтересів, які виходять за рамки інтересів тогочасного уряду» [11].

Відома дослідниця у сфері публічної дипломатії і пропаганди Ненсі Сноу (Nancy Snow) вважає, що основою публічної дипломатії є людська взаємодія і використання набагато менше маніпулятивних способів, ніж пропаганда. Тому, «сьогодні громадський блогер є таким же публічним дипломатом, як і будь-який заступник державного секретаря у справах громадськості та громадської дипломатії. Подібним чином студент або вчений за обміном може змінити своє мислення та поведінку шляхом прямого особистого спілкування з громадянами приймаючої країни, а потім розвивати відносини через соціальні мережі» [12]. Ненсі Сноу важливу роль в публічній дипломатії відводить такій складовій, як адвокація, яке «є прямим зверненням шляхом представлення ідеї чи політики для глобальної громадськості, використовує дипломатичні методи зв'язку, включно й соціальні мережі, пресрелізи, керування веб-сайтами та інші інформаційні засоби, щоб розповісти свою історію світу. Адвокація може включати спроби недержавних суб'єктів вплинути на державних суб'єктів чи інші недержавні актори» [13].

Американська дипломатка Сінтія Шнайдер (Cynthia P. Schneider) важливу увагу приділяє культурній дипломатії, як прикладу «м'якої сили», який відображає обмін ідеями, інформацією, мистецтвом та іншими аспектами культури між націями та їхніми народами для сприяння взаєморозумінню [14], тому завдяки своєму охопленню великої кількості людей вона є одним із найефективніших інструментів дипломатичного інструментарію. Саме цим питанням присвячена праця дослідниці «Culture Communicates: US Diplomacy that Works» [14]. Такий підхід не є поодиноким в наукових дослідженнях, адже між культурною дипломатією є дуже тонка грань, хоча є дослідники, які наголошують на необхідності розмежування цих понять.

Австралійські дослідники у статті «Cultural diplomacy: beyond the national interest?» вказують на те, що, незважаючи на критику, такі поняття, як «культурна дипломатія», «публічна дипломатія», «м'яка сила» увійшли в лексикон міжнародних відносин і стали стандартними термінами зовнішньополітичного мислення. Вони також враховуються в політиці національними, регіональними та місцевими органами влади (наприклад, містами), а також наднаціональними організаціями, такими як Європейський Союз» [15]. Разом з тим, кожна країна по-своєму формує стратегію публічної дипломатії та визначає її складові елементи.

Світ настільки змінився, що країни максимально стають наближені одна до одної, і не лише

через налагодження відносин на найвищому рівні. Виклики останніх десятиліть є яскравим підтвердженням неспроможності вирішення низки глобальних проблем за допомогою інструментів традиційної дипломатії, проведення міжурядових зустрічей. Лише у такому вузькому аспекті міжнародна політика позбавляється шансів справедливого вирішення найгостріших питань планетарного масштабу та подолання критичних загроз в усіх сферах суспільного життя.

Ще одним аспектом розвитку публічної дипломатії є особливе ставлення суспільств до політичних лідерів та державних політиків. Тому, як показує практика, успіхи держави у внутрішній та зовнішній політиці, суспільство сприймає позитивно, але будь-який неправильний, на його думку, крок піддається жорсткій критиці. Це обґрунтовує необхідність для держав у доступній формі пояснювати елементи своєї зовнішньої політики, переконати громадськість у своїх позитивних намірах і розумній політиці.

Нідерландський вчений Ян Меліссен (Jan Melissen) визначає публічну дипломатію як один із головних елементів м'якої сили, причому наголошує, що «це було визнано в дипломатичній практиці задовго до сучасних дебатів щодо публічної дипломатії» [16], а така велика увага до неї пояснюється комунікаційною революцією, яка відбулася у післявоєнний період і розширила доступ громадянам різних країн до інформації, та зростанням суперництва між країнам у той період, щоби донести максимально інформацію. Таким чином громадська думка, на думку дослідника, перетворилася у важливий чинник розвитку міжнародних відносин [16].

У дослідженнях Яна Меліссена міжнародне середовище, в якому відбувається розвиток дипломатії, не є «виключно державоцентричне, і дипломати зацікавлені у розвитку різних формах транснаціональних відносин» [5], тому перед фахівцями у сфері публічної дипломатії стоять завдання «сприяння транскордонним зв'язкам громадянського суспільства» [5]. На основі дослідження автор робить висновок, що «міністерства закордонних справ навряд чи обмежуватимуть свою публічну дипломатію традиційними, стратегічно орієнтованими та все більш неефективними односторонніми комунікаціями з іноземною громадськістю. Якими б не були наслідки, спільне між публічною дипломатією та постмодерністськими культурними відносинами неминуче зростатиме» [5]. Водночас, має бути певний баланс між публічною дипломатією та зовнішньою політикою, адже надмірне тяжіння до публічної дипломатії може зашкодити країні в просуванні її інтересів через дипломатичні канали.

Не заперечуючи акцент країн на зовнішньому середовищі щодо формування іміджу країни та просуванню її інтересів в інших країнах, експерти наголошують, що для ефективного впливу на громадську думку за кордоном держави можуть спілкуватися та співпрацювати також зі своїми громадянами або неурядовими суб'єктами, які можуть сприяти формуванню думок іноземної громадськості про свою діяльність [17].

Близьким терміном до публічної дипломатії є пропаганда, яка часто використовується країнами та іншими суб'єктами міжнародних відносин у зовнішній політиці. Вона сама по собі не є хорошим чи поганим явищем, адже, пропаганда – це питання етики подачі інформації, а «етичні питання, пов'язані з пропагандою, стосуються узгодженості засобів/цілей або їх відсутності та асиметричного обміну інформацією, який завжди надає перевагу спонсору пропаганди» [12].

Зарубіжні науковці наводять такі характеристики для:

– найкращої публічної дипломатії: «забезпечує правдивий, фактичний виклад і пояснення зовнішньої політики та способу життя населення країни для закордонної аудиторії; сприяє міжнародному взаєморозумінню; веде діалог; об'єктивно відображає національні досягнення за кордоном, у тому числі в мистецтві» [18];

– і найгіршої пропаганди: «нав'язує аудиторію своїми повідомленнями, часто повторами та гаслами; демонізує елементи зовнішнього світу та стверджує, що нація, яку він прославляє, не може робити нічого поганого; спрощує складні питання, включаючи історію; спотворює правду або свідомо бреше» [18].

Тому важливою є тонка межа переходу між публічною дипломатією та пропагандою. Як зазначає Дж. Най, «публічна дипломатія є важливим засобом в арсеналі «розумної влади», однак «розумна» публічна дипломатія передбачає розуміння необхідності довіри, самокритики та діяльності громадянського суспільства для створення «м'якої влади». Вироджуючись у пропаганду, публічна дипломатія не тільки перестає переконувати, а й може знищити «м'яку владу» [19].

В українській науковій думці питання важливості впливу публічної дипломатії, зокрема й культури, на різноманітні процеси циркулює давно, проте потреба вивчення публічної дипломатії та її основних структурних компонентів постала близько десяти років тому й спричинила дослідницьку активність представників державних установ, науковців і практиків. З часу здобуття незалежності Україна формувала свій імідж на світовій арені, але в ньому завжди залишався елемент колишньої республіки колишнього радянського союзу. Українська дослідниця Гуцал С. А. пояснює це «відсутністю в Україні протягом тривалого часу активної інформаційно-комунікативної політики, спрямованої на просування національних інтересів нашої держави за кордоном. Ці процеси відбувалися спорадично, не визначалися самостійною складовою державної політики» [20]. З 2014 р. нарізла гостра потреба пошуку

донесення інформації про Україну та її історію назовні. Російсько-українська війна 2022 р. поставила нові завдання перед публічною дипломатією України для зміцнення її позицій в глобальному інформаційному просторі всупереч російській пропаганді у найгіршому її прояві.

Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України змушує її діяти активніше щодо використання інструментів публічної дипломатії, адже для європейських країн практика такої дипломатії має свої певні успіхи, бо «комплексна ефективність реалізації публічної дипломатії, й окремими країнами-учасницями, і ЄС стає чинником гарантування безпеки всього об'єднання» [21]. Важливим залишається політика публічної дипломатії і для країн-кандидатів на вступ у ЄС. Наприклад, «коли країни-члени Союзу, перш за все, країни-сусіди Польщі, без особливої ентузіазму сприймали бажання держави приєднатися до Спільноти, уряд Польщі розробив програми інформування зовнішньої громадськості про країну. Публічна дипломатія була зорієнтована на формування й просування позитивного іміджу Польщі в країнах-членах ЄС й подолання негативних стереотипів» [22].

В Україні прийнята Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки, в якій зазначається, що «імідж та репутація країни формуються не тільки інструментами публічної дипломатії. Публічна дипломатія є лише складовою стратегічних комунікацій держави, а процес формування позитивного іміджу України у світі потребує тісної координації з усіма дотичними інституціями як державними, так і недержавними» [23]. У стратегії зазначено, що інструменти публічної дипломатії розширюють охоплення аудиторії й налагоджуватимуть партнерство «за межами сфери впливу офіційних органів влади (неурядових організацій, бізнесу, аналітичних центрів, освітніх установ, молоді, лідерів суспільної думки та окремих громадян)» [23]. Стратегія визначає публічну дипломатію як «встановлення діалогу «держава-людина» з урахуванням різноманіття національної та глобальної аудиторії, а також сприяння міжособистісним контактам «людина-людина», що особливо актуально в епоху широкого використання цифрових інструментів та соціальних мереж. Публічна дипломатія є також інструментом зміцнення національної стійкості та протидії гібридним загрозам, дезінформації та фейкам» [23]. Основними каналами публічної дипломатії України визначено цифрові канали, які охоплюють і соціальні медіа, цифрові платформи, мобільні додатки; масмедіа; заходи та події; «амбасадори» України, якими можуть бути студенти, спортсмени, студенти з інших країн, які навчалися в Україні; іноземні політики та ін.

Стратегічний аспект публічної дипломатії України полягає у протидії загрозам, які зростають через війну росії в Україні. Уже зараз зусилля публічної дипломатії спрямовані на поширення правдивої інформації про військові злочини росії, протидію російській пропаганді, донесення до міжнародної спільноти основних проблем, з якими має справу суспільство, ознайомлення іноземної аудиторії з правдивими фактами про війну.

Таким чином, публічна дипломатія поєднує в собі різні компоненти, реалізація яких спрямована на досягнення загально визначених цілей зовнішньої політики держави, формування її іміджу через вплив на громадську думку за кордоном та формування діалогу.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток глобальних комунікацій, глобалізація освітніх процесів, активізація демократичних процесів у країнах та поява нових глобальних викликів, масова міграція стали причиною посиленої уваги до проблем публічної дипломатії та напрямів її реалізації поряд із традиційною дипломатією. Світ став настільки глобальним, що країни, організації, люди змушені взаємодіяти один з одним. З огляду на цільову аудиторію публічної дипломатії, її формують не лише представники державних органів влади, а, насамперед, іноземна громадськість. Тому методи комунікації з ними відрізняються від інструментів традиційної дипломатії, де сам процес підготовки до комунікації організаційно є досить громіздким та потребує часу, узгодження багатьох протокольних питань, а засобам масової комунікації відводиться незначна роль. Для України в останній рік зростає роль публічної дипломатії у зовнішній політиці, багато в чому і завдяки її інституціалізації, тому її базові концепти потребують подальшого дослідження та системного бачення, реалізації інституційного формування комунікативної політики держави та налагодження стратегічних комунікацій, просування пріоритетних компонент іміджевої політики, враховуючи ефективні світові практики публічної дипломатії.

Література

1. Ghosh Kathakali. The Evolution of Diplomacy: From Classical to Modern. URL: https://www.academia.edu/11002933/The_Evolution_of_Diplomacy_From_Classical_to_Modern (дата звернення: 27.09.2022).
2. Deveci Zarife. A Comparision of the Main Attributes of Renaissance European Diplomacy and Ottoman Unilateral Diplomacy. URL: https://www.academia.edu/10288007/A_Comparision_of_the_Main_Attributes_of_Renaissance_European_Diplomacy_and_Ottoman_Unilateral_Diplomacy (дата звернення: 27.09.2022).
3. Futures for Diplomacy: Integrative Diplomacy in the 21st Century. URL: <https://www.clingendael.org/publication/futures-diplomacy-integrative-diplomacy-21st-century> (дата звернення: 27.09.2022).

4. Abedi Sajad. The evolution of the concept of diplomacy. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2018/04/20/the-evolution-of-the-concept-of-diplomacy/> (дата звернення: 27.09.2022).
5. Melissen Jan. The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations* / Edited by Jan Melissen. 2005. P. 3-27. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 27.09.2022).
6. Cull N. J. Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase. 2009. URL: http://uscpublicdiplomacy.com/index.php/newsroom/pdblogdetail/060418_public_diplomacy_before_gullion_the_evolution_of_a_phrase (дата звернення: 27.09.2022).
7. Helmers H. Public Diplomacy in Early Modern Europe: Towards a New History of News. *Media History*. 2016. Volume 22. Issue 3–4. P. 401-420. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13688804.2016.1174570> (дата звернення: 27.09.2022).
8. Manheim J. Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence. Oxford: Oxford University Press, 1994. 224 p.
9. Cull Nicholas J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. 2009. URL: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
10. Riordan S. Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm? *Clingendael Discussion Papers in Diplomacy*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations, 2004. https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/20041100_cli_paper_dip_issue95.pdf (дата звернення: 27.09.2022).
11. Leonard Mark, Stead Catherine, Smewing Conrad. Public Diplomacy. London: The Foreign Policy Centre, 2002. URL: <https://fpc.org.uk/publications/public-diplomacy/> (дата звернення: 27.09.2022).
12. Snow Nancy. Public Diplomacy and Propaganda: Rethinking Diplomacy in the Age of Persuasion. 2012. URL: <https://www.e-ir.info/2012/12/04/public-diplomacy-and-propaganda-rethinking-diplomacy-in-the-age-of-persuasion/> (дата звернення: 27.09.2022).
13. Snow Nancy. Public Diplomacy. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/343413437_Public_Diplomacy (дата звернення: 27.09.2022).
14. Schneider Cynthia P. Culture Communicates: US Diplomacy that Works. *The New Public Diplomacy*. 2005. P. 147-168. URL: https://www.researchgate.net/publication/304731187_Culture_Communicates_US_Diplomacy_That_Works (дата звернення: 27.09.2022).
15. Ang len, Isar Yudhishtir Raj, Mar Phillip. Cultural diplomacy: beyond the national interest? *International Journal of Cultural Policy*. 2015. volume 21. issue 4. P. 365-381. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2015.1042474?src=recsys> (дата звернення: 27.09.2022).
16. Melissen Jan. Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy. 2005. URL: http://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/Wielding_Soft_Power_-_The_New_Public_Diplomacy_-_Jan_Melissen.pdf (дата звернення: 27.09.2022).
17. Pajtinka Erik. Public diplomacy as a theoretical problem: searching for a definition. *European Journal of Transformation Studies*. 2019. Volume 7. No. 2. P. 23.
18. Public Diplomacy & Propaganda: Their Differences: by John Brown. 2008. September. URL: <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2008/09/public-diplomacy-propaganda-their-differences/> (дата звернення: 27.09.2022).
19. Най Джозеф С. Нова публічна дипломатія. *День*. 2010. № 28. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planeti/nova-publichna-diplomatiya> (дата звернення: 27.09.2022).
20. Гуцал С. А. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ. *Міжнародні відносини*. Серія «Політичні науки». 2015. № 9. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/2473 (дата звернення: 27.09.2022).
21. Трофименко М. Трансформація публічної дипломатії Європейського Союзу в умовах глобалізації. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2015. Вип. 7. С. 298-304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2015_7_35 (дата звернення: 27.09.2022).
22. Карпчук Н. П. Публічна дипломатія Польщі як чинник Європейської інтеграції. *Міжнародні відносини*. Серія «Політичні науки». 2017. № 15. С. 96-107. (дата звернення: 27.09.2022).
23. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).

References

1. Ghosh, Kathakali “The Evolution of Diplomacy: From Classical to Modern”, available at: https://www.academia.edu/11002933/The_Evolution_of_Diplomacy_From_Classical_to_Modern (access date September 27, 2022).
2. Deveci, Zarife “A Comparision of the Main Attributes of Renaissance European Diplomacy and Ottoman Unilateral Diplomacy”, available at: https://www.academia.edu/10288007/A_Comparision

_of_the_Main_Attributes_of_Renaissance_European_Diplomacy_and_Ottoman_Unilateral_Diplomacy (access date September 27, 2022).

3. Futures for Diplomacy: Integrative Diplomacy in the 21st Century, available at: <https://www.clingendael.org/publication/futures-diplomacy-integrative-diplomacy-21st-century> (access date September 27, 2022).

4. Abedi, Sajad "The evolution of the concept of diplomacy", available at: <https://moderndiplomacy.eu/2018/04/20/the-evolution-of-the-concept-of-diplomacy/> (access date September 27, 2022).

5. Melissen, Jan (2005), "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", In: Melissen, Jan (Ed.) *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations*, pp. 3-27, available at: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (access date September 27, 2022).

6. Cull, N.J. (2009), "Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase", available at: http://uscpublicdiplomacy.com/index.php/newsroom/pdblogdetail/060418_public_diplomacy_before_gullion_the_evolution_of_a_phrase (access date September 27, 2022).

7. Helmers, H. (2016), "Public Diplomacy in Early Modern Europe: Towards a New History of News", *Media History*, Volume 22, Issue 3-4, pp. 401-420, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13688804.2016.1174570> (access date September 27, 2022).

8. Manheim, J. (1994), *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence*, Oxford University Press, Oxford, UK, 224 p.

9. Cull, Nicholas J. (2009), *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, available at: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf> (access date September 27, 2022).

10. Riordan, S. (2004), "Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm?", *Clingendael Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands Institute of International Relations, Hague, Netherlands, available at: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/20041100_cli_paper_dip_issue95.pdf (access date September 27, 2022).

11. Leonard, Mark, Stead, Catherine and Smewing, Conrad (2002), *Public Diplomacy*, The Foreign Policy Centre, London, UK, available at: <https://fpc.org.uk/publications/public-diplomacy/> (access date September 27, 2022).

12. Snow, Nancy (2012), "Public Diplomacy and Propaganda: Rethinking Diplomacy in the Age of Persuasion", available at: <https://www.e-ir.info/2012/12/04/public-diplomacy-and-propaganda-rethinking-diplomacy-in-the-age-of-persuasion/> (access date September 27, 2022).

13. Snow, Nancy (2020), "Public Diplomacy", available at: https://www.researchgate.net/publication/343413437_Public_Diplomacy (access date September 27, 2022).

14. Schneider, Cynthia P. (2005), "Culture Communicates: US Diplomacy that Works", *The New Public Diplomacy*, pp. 147-168, available at: https://www.researchgate.net/publication/304731187_Culture_Communicates_US_Diplomacy_That_Works (access date September 27, 2022).

15. Ang, Ien, Isar, Yudhishtir Raj and Mar, Phillip (2015), "Cultural diplomacy: beyond the national interest?", *International Journal of Cultural Policy*, Volume 21, Issue 4, pp. 365-381, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2015.1042474?src=recsys> (access date September 27, 2022).

16. Melissen, Jan (2005), "Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy", *Netherlands Institute of International Relations*, available at: http://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/Wielding_Soft_Power_-_The_New_Public_Diplomacy_-_Jan_Melissen.pdf (access date September 27, 2022).

17. Pajtinka, Erik (2019), "Public diplomacy as a theoretical problem: searching for a definitionejets", *European Journal of Transformation Studies*, Volume 7, no. 2, pp. 23.

18. Brown, John (2008), *Public Diplomacy & Propaganda: Their Differences*, available at: <https://americandiplomacy.web.unc.edu/2008/09/public-diplomacy-propaganda-their-differences/> (access date September 27, 2022).

19. Nai, Dzhozef S. (2010), "New public diplomacy", *Den*, no. 28, available at: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planeti/nova-publiczna-diplomatiya> (access date September 27, 2022).

20. Hutsal, S.A. (2015), "Public diplomacy and strategic communications: definition of conceptual foundations", *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya "Politychni nauky"*, no. 9, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/index/viewFile/2769/2473 (access date September 27, 2022).

21. Trofymenko, M. (2015), "Transformation of public diplomacy of the European Union in the conditions of globalization", *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filosofsko-politolozhichni studii*, Iss. 7, pp. 298-304, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2015_7_35 (access date September 27, 2022).

22. Karpchuk, N.P. (2017), "Public diplomacy of Poland as a factor of European integration", *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya "Politychni nauky"*, no. 15, pp. 96-107.

23. "Public diplomacy strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine for 2021–2025", available at: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (access date September 27, 2022).